

TRITON

?

Diagnóza:

učitelka

Gabriela Falcová

TRITON
Praha / Kroměříž

Diagnóza:

učitelka

Gabriela Falcová

*„Bez titulu, s titulem, jak se státi magorem.“
Věnováno mé báječné rodině a mým skvělým přítelkyním.*

Diagnóza:

učitelka

Gabriela Falcová

Stanislav Juhaňák - TRITON

Diagnóza: učitelka

Gabriela Falcová

Tato kniha ani žádná její část nesmí být kopírována, rozmnožována ani jinak šířena bez písemného souhlasu vydavatele.

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Falcová, Gabriela

Diagnóza: učitelka / Gabriela Falcová. -- Vydání první.

- V Praze : Stanislav Juhaňák - Triton, 2017

ISBN 978-80-7553-362-3 (pdf)

821.162.3-32 * 37.011.3-055.2 * 929 * (437.3)

- Falcová, Gabriela

- učitelky -- Česko

- české příběhy

- autobiografické příběhy

821.162.3-3 - Česká próza [11]

929 - Biografie [8]

Copyright © Gabriela Falcová, 2017

© Stanislav Juhaňák – TRITON, 2017

Cover © Renata Brtnická, 2017

Vydal Stanislav Juhaňák – TRITON

Vykáňská 5, 100 00 Praha 10

www.tridistri.cz

ISBN 978-80-7553-362-3 (pdf)

Předmluva

Gabriela Falcová ve své knize přináší nadčasové téma a pro čtenáře zajímavé v každé době, téma pedagogů. Takřka všichni jsme navštěvovali nějakou školu a podle svých zkušeností a zážitků na ni a na kantory různě vzpomínáme. Všeobecně známe filmy, rozličné povídky, televizní seriály či anekdoty o „študácích a kantorech“. Bohužel mnohdy z nich učitel vychází jako podivín, bytost přísná, nesmlouvavá, neomylná, bez radosti.

Tato kniha nemá souvislý děj, jednotlivé kapitoly tvoří tematicky uzavřené celky, kterými prolíná jednotný příběh autorčina vysokoškolského studia. Přináší úsměvné historky, scénky, příhody a pojednání, které vtipně vykreslují učitele, studenty i různé drobné životní karamboly.

Autorka, sama učitelka, svým osobitým viděním, vnímáním a vlídnou skepsí se vypořádala s všeobecně vžitým míněním o učitelích a dokázala se nad tyto úsudky povznést. Téměř každého postihne profesní deformace, autorka ji přiznává, nevadí jí. S nadhledem a nenapodobitelným humorem sobě vlastním zpodobnila vlastnosti a projevy učitelů a groteskním způsobem zachytila postřehy

a zážitky nejen ze svého vysokoškolského studia, ale podhalila i svůj osobní život. Její studium určitě nedoprovázely jen veselé epizodky, dokázala však jakoby s vnímáním fotografa zachytit právě ten nejvýstižnější okamžik. S jistotou o ní platí, že kdo i ve zralejším věku studuje, věčně je mlád. Nechá se uznat, že člověk je mlád do té doby, bez ohledu na skutečný věk, dokud se o něco snaží, přichází s novými nápady a novými cíli, kterých chce dosáhnout. Vždyť pojem „studeo“ pocházející z latiny znamená „snažit se“. A právě to autorka umí.

Často se cítíme mizerně, tělo nám vypovídá službu, nedohledáme příčiny špatné nálady, nestíháme zhola nic, čteme si v psychologických příručkách o duševní hygieně, pak je nejvyšší čas s tím něco udělat. Tělo i duši léčí smích. To není otřepaná fráze. Je vědecky prokázáno, že při smíchu dochází k uvolňování napětí a k produkci endorfinů, tzv. hormonů štěstí. Ty přinášejí pozitivní náladu, potlačují smutek. Život nám nabízí bezpočet situací k projevům srdečného smíchu a k pobavení. Jednou z takových příležitostí se může stát i tato knížka.

Mgr. Marie Bazalová

Úvod

Proč se člověk rozhodne ve zralém, či říkejme ve středním věku studovat? Je to potřeba dokázat cosi sobě či okolí? Je to potřeba zdolat ještě nezdolané, je to chuť po sebevzdělávání? Houby. V mém případě to byla otázka čistě pragmatická. Dodělat vysokou školu, kterou jsem už jednou studovala, a jelikož jsem nezvládla péči o rodinu a studium zároveň, nedostudovala, byla jednoduše nutnost. Tenkrát jsem si správně vybrala, upřednostnila jsem rodinu před vlastním vzděláním. Moje rozhodnutí začít opět studovat ve zralém věku bylo riskantní, bláhové až nerozumné, ale protože mám ráda dobrodružství a nové výzvy, udělala jsem to. Ano. V necelých čtyřiceti letech, po patnácti letech praxe ve školství, jsem si opět podala přihlášku na vysokou školu. Důvod? Jsem učitelka, snad to dělám dobře, určitě zatím ještě učím ráda, a co vím stoprocentně, nic jiného neumím.

Jsem tvor velmi společenský a navíc trochu zbabělý. Zastávám názor, že pokud nás bude víc, neštěstí a průšvihy se tak nějak rozdrobí a zasypou větší množství lidíček. Zavolala jsem své kamarádce, se kterou se přátelím od pěti let a vím, že byla ve stejné situaci – buď si doplnit vysokoškolské vzdělání, či se rozhodnout pro

práci v družině, nebo začít ve zcela jiném oboru. Protože jsem povahy výřečné, přemluvila jsem Lenku k odvážnému kroku. Chvíli se vzpouzela a vysvětlovala mi, jestli si uvědomuju, že na obor, ke kterému ji chci přemluvit – Učitelství pro první stupeň –, nebudou jednoduché přijímací zkoušky a my jsme přece jen pár let po ukončení (byť dvou) středních škol. Nebylo mi tehdy ještě jasné, k čemu tu nebohou ženu přemlouvám, ale přesvědčování mi vždycky šlo. Samozřejmě že mi v hlavě běhaly i racionální myšlenky, jak všechno zvládnou, jestli jsem schopna se začít opět intenzivně učit. Můj manžel měl na rozdíl ode mne ihned jasno. Když jsem se mu svěřila se svými obavami, zda jsem ještě schopna nabudit mozkové buňky a zvládat několik věcí najednou, jednoduše řekl: „Ty jsi schopna všeho.“ Podařilo se nám umluvit i zahrnout pádnými argumenty ještě další kamarádku, kterou jsme přesvědčily, že je třeba v tomto věku konečně dokončit vysokou školu. Už jsme byly tři.

Za týden se ozval telefon. Lenka H. mi přátelsky sdělovala, že jsme si špatně přečetly podmínky přijetí k našemu vysněnému studiu. Nejenom že bylo nutné projít přijímacím řízením z českého jazyka a z matematiky, což už to se zdálo býti nemožným, ale k našemu údivu vstoupily do hry i talentové zkoušky z hudební, výtvarné a k mé hrůze i z tělesné výchovy. Ujistila jsem Lenku, že tam zkrátka dojedeme a už po talentových zkouškách, které byly úvodním kolem, komise pochopí, že starší lidé na tuto školu nepatří. Úřednickému šimlu se dostane obroku, přihlášku jsme podaly, studovat jsme chtěly,

ale bohužel vybráni budou schopnější a zřejmě mladší kolegové a kolegyně. Tehdy ještě naivní a důvěřivá Lenka H. i druhá oběť mého rozhodnutí Lenka K. opět mému plánu podlehly. Já jsem jim opravdu nechtěla nikdy lhát, sama jsem skálopevně věřila, že co se má stát, to se stane. A holky, nechci se chlubit, neměla jsem zase pravdu?

1. KAPITOLA

Talentové zkoušky

Nadešel čas talentových zkoušek. Celý život jsem měla takový nenápadný pocit, že trapasy, průšvihy a pohromy se mě drží nějak víc než ostatních lidí. Můj pocit se tímto dnem změnil v jistotu. Podle abecedy jsme byli přiděleni do jednotlivých poslucháren. V aule fakulty se hemžilo velké množství lidiček. Když jsem se rozhlédla kolem sebe, viděla jsem i mladé lidi ve věku mého staršího syna. V tu chvíli jsem pochopila, že talentové zkoušky probíhají společně na denní i dálkové čili kombinované studium. No nazdar! Udělat si ostudu mezi svými vrstevníky ještě připouštím, ale tohle vypadalo na ostudu mezigenerační, což už připomíná ostudu téměř mezinárodní. Přítelkyně na mne hrozily pěstičkami, když jsme se jako poslušné ovce rozcházely do jednotlivých poslucháren. Neustále jsem se držela amerického filmového hesla „keep smiling“, ale už jsem tušila, že přijdou horké chvílky a umělý úsměv dlouho nevydrží. Příjímací zkoušky z hudební výchovy byly příjemné a zkoušející se na mne usmívali. Byla jsem klidná – zde jsem doma! Moje dvě přítelkyně mi poté vyděšeně vyprávěly, jak marně hledaly rytmus, který

se jim ztratil, jak se jednoduchá lidová píseň v jejich interpretaci stala operní árií, jak se snažily objevit notu, která jim byla hrána na klavír, avšak marně. Jediné, co měly v těchto krušných minutách na paměti, bylo prý to, že až mě dostanou do rukou, budu zpívat všechny operní árie najednou.

Při talentové zkoušce z výtvarné výchovy jsem poznala svou budoucí spolužačku Jaroslavu. Ve chvíli, kdy splašeně hledala kus papíru a škemrala o zapůjčení listu náčrtníku, jsem vůbec nevěděla, kam jsem v tom rozrušení dala své připravené papírenské potřeby. To jsem ještě netušila, že tato dospělá žena, jež se stane naší spolužačkou, přitahuje průšvihy a absurdní situace stejně intenzivně jako já. Naším výtvarným úkolem při tomto přijímacím řízení bylo zachytit přeměnu zvířete v jiného živého tvora či neživou věc. Kresba tužkou mi ještě celkem šla a viděla jsem, jak mi Jarka závistivě hledí přes rameno a žádání: „Nemohla byste mi načrtnout čápa?“ Protože se vždy snažím pomoci bližnímu, ale i vzdálenému svému, chtěla jsem vyhovět. Nenápadně jsem vzala Jarčin papír a snažila se o kresbu zvířete. Nebylo to až tak úspěšné, proto mi kolegyně vztekle vytrhla náčrtník se slovy: „Tak tohle umím taky.“ A rázně začala gumovat tak, že prodřela do kresby díru. Vyděšena počala škemrat o další papír. To už vyučující, který na nás dohlížel, nevydržel a přišel se podívat, co se děje. Uviděl naši spolupráci a zahrozil; tenkrát ještě netušil, co představuje kooperativní učení. Když jsme všichni odevzdali výkresy, Jaruška, hledící na práce ostatních, začala propadat (jako ostatně dalších pět let po kaž-

dé zkoušce) panice. Chlácholila jsem ji, že její čáp měnící se ve vysavač je opravdu nádherné kubistické dílo, a protože jsme na katedře výtvarných umění, jistě se najde odborník, který je ocení. Neocenil, ale z pětadvaceti možných bodů Jarka nakonec dva dostala.

Poté nás čekala nejhorší část dne – talentová zkouška z tělesné výchovy. Už na střední škole jsem vynikala především skokem přes švédskou bednu. V prvním ročníku gymnázia jsem se tímto skokem proslavila. Ještě mi nebylo patnáct let, štíhlá, vysoká, velmi vysoká, 180 cm vysoká, s dlouhými černými vlasy a s odporem k mučicímu náradí v tělocvičně, snažící se být i přes svou výšku co nejméně nápadná. Začala moje první hodina tělesné výchovy na této škole. Tělocvikář atletické postavy vysvětluje, že bednu přeskochíme tzv. skrčkou. Přemýšlím nad daným úkolem, jak nejlépe se odrazit, abych si hned první hodinu v nové škole neudělala ostudu. Učitel dále cosi vysvětluje, nevnímám, přemýšlím o skoku. Do reality mě vrací věta: „Vy, vysoká, s těmi dlouhými vlasy, tak pojdte první.“ Nějakým nedopatřením mě moje spolužačky dostrkaly do první řady. Už tehdy jsem byla dobře vychovaná, začala jsem tedy dávat děvčatům přednost. Bohužel marně. „Tak nic, holka, ty se zkrátka rozběhneš, odrazíš a bednu skrčkou přeskochíš, to umíš, tak se předved!“ V té chvíli jsem měla pocit, že jde o vše, o medaili, o vítězství, o prestiž, avšak netušila jsem, že i o život kantora. Že vyučující v době, kdy jsem si v hlavě přehrávala metodiku svého skoku, řekl, že raději nejdříve vyzkoušíme jen výskok na bednu, to jsem opravdu neslyšela! Vyběhla jsem jako

závodní kůň, nabrala rychlost a běžela jako vítr. Bylo mi jen maličko divné, že pan učitel nedává záchranu ze strany švédské bedny, ale stojí přímo za ní. „Je mladý, hbitý,“ říkala jsem si, „on se na poslední chvíli uhne.“ Neuhnul! Když jsem vyskakovala z odrazového můstku a zahlédla pedagogův děs v očích, už se nedalo ničemu zabránit. Skočila jsem plnou vahou svých sedmdesáti kilogramů vyděšenému učiteli kolem krku. Pak nastalo nekonečně dlouhé ticho. Pohled, který se naskytl mým spolužačkám, předčil všechny grotesky s Laurelem a Hardym. Zdivočelá kobyla překonala překážku a zavalila pedagoga za švédskou bednou, kterážto nevydržela nápor těl a přikryla je oba jako čepice. Učitel bojoval se mnou i s bednou jako o život a vítězoslavně se vynořil ze zbytku překážky s podrápaným obličejem. Já vyvázla celkem v pořádku, ale s obrovskou ostudou, která se se mnou táhla celé čtyři roky studia. Byla jsem potupně přidělena do čtvrtého – nejhoršího – družstva a toto zařazení mi zůstalo až do maturity. Je pravda, že mě starší spolužáci prosili, abych skok opakovala, nabízeli mi i peněžní hotovost, protože dotyčného tělocvikáře neměli rádi. Gymnázium jsem absolvovala v období socialismu, tudíž jsem já, husa, neměla ponětí o tržní ekonomice.

Na talentovou zkoušku z tělesné výchovy jsem se snažila pečlivě připravit. Snaha však často nestačí a v mém případě by musel přijít zázrak, abych odešla z této disciplíny alespoň s jedním jediným bodem, neboť bodové ohodnocení nula znamenalo konec přijímacího řízení, do dalšího kola s nulou nelze postoupit. A pak že je nula celé číslo!

V propozicích o přijímacím řízení jsme se dozvěděli, že jednou z disciplín bude basketbalový dvojtakt. Nácvik začal na hřišti nedaleko domu, kde se mi moji synové snažili vysvětlit tento zdánlivě jednoduchý prvek. Po zpomalení jednotlivých kroků jsem konečně své hochy pochopila a jala se svůj dribling a následný dvojtakt předvést. Do koše jsem se nikdy netrefila, ale snažila jsem se o estetické, ba dokonce až baletní podání. Neuvědomila jsem si, že v mém provedení tento prvek nevypadá, jako když se snaží dát koš mladá urostlá krásná basketbalistka, ale jako když se na vás řítí postarší plnoštíhlá (opovažte se myslet na slovo tlustá) rozjetá lokomotiva. Oba synové mě mají asi hodně rádi, protože při nácviku se mi ještě hlasitě nasmáli. Ovšem tělocvikář, přítomný mému skoku v rámci přijímacího řízení, byl buď tak usměvavý, nebo se ten neřád opravdu mému výkonu smál! Nevadí, nějaký bodík mi nakonec přidělil.

A bylo ještě hůř! Moje nejobávanější část talentové zkoušky – sestava na koberci. Samozřejmě že jsme s kolegyněmi nenechaly nic náhodě a zkoušely si svoje jednoduché, ba primitivní sestavy ve školní tělocvičně. Musela jsem znechuceně uznat, že Lenky jsou na koberci lepší než já. Nechápu to. Na střední škole jsem celkem dobře zvládala kotoul letmo. Co by se mohlo za těch dvacet let a pár (několik párů) kil navíc změnit? Pochopila jsem to při prvním rozběhu. Moje CNS ihned vydala rozkaz tělu, které toužebně běželo k zíněnce a už se vidělo zabaleno v kotoulu letmo. Bylo to předčasné, mozek dal jiný povel a vyslal varovný signál: „Neskákej! Co tvoje krční páteř?“ Tělo

si tedy uvědomilo v posledním okamžiku, že se sbalit do kotoulu nesmí, a já po rozběhu skočila na žíněnkou šipku plavmo. Snažila jsem se nervovou soustavu ošidit a společně jsme na ni s mými kamarádkami připravily léčku. Místo žíněnkou mi děvčata donesla velikou, měkkou plochu, která se používá při skoku přes tyč. Paráda, mému tělu bylo dovoleno padnout do kotoulu, jenže jen bystré oko v tu chvíli na této měkoučké peřince poznalo, že se opravdu jednalo o kotoul.

Cíl byl jasný. Musím si na pedagogické fakultě při talentové zkoušce připravit tuto pomůcku. Nakonec jsem své tělo ovládala natolik, že ochotně přistoupilo na kompromis a provedlo kotoul, když na parketách ležely alespoň dvě žíněnkou na sobě. Mé trápení nebralo konce. V tělocvičně Západočeské univerzity žíněnkou nebyly! Já vím, všude se musí šetřit. Na podlaze ležely tenké, dalo by se říci tenoučké žluté koberece. Stáli jsme v řadě, opět seřazeni podle abecedy. Koho jsem si to vzala? Moje příjmení začínající písmenem F bylo obklopeno děvčaty ve věku 19 až 25 let. To, že vypadám jako maminka, která jim přinesla svačinu, nemám značkovou obuv a oblečení odhalující větší části svalové hmoty, mi tolik nevadilo. Koupila jsem si černé tepláky, našla v prádelníku tričko bez nápisu a potupně bosa jsem nevěřičně zírala, jak jsou děvčata mrštná. V duchu jsem si říkala: „Teď si svůj kalich ponížení vypiješ až do dna.“ Jsem bojovník, nevzdávám to. Požádala jsem vyučující, zda bych si mohla část koberce podložit žíněnkou. Nerada a nechápavě mi vyhověla. Podestlala jsem si tedy koberec, abych ošálila svoji ner-

vovou soustavu. Ošálená byla i zkoušející. Kotoul vpřed se mi celkem povedl. To jsem si myslela, protože jsem se neviděla. Následovalo pár svěžích, mladistvých výskoků. Kotoul letmo mi vyšel tentokrát šikmo přes pravé ucho. Rovně jej nezvládnou, zato umím střídat pozice, přes které ucho se převalím. Snažila jsem se rychle vyskočit a zapotácela jsem se mimo koberec. Stále ještě v rytmu jsem se polkovým krokem vrátila na žlutou podložku. S úsměvem jsem se podívala na rozpačitou pedagožku, která mi přiškrceným hlasem řekla: „Ještě udělejte hvězdu, přišla byste o body.“ Jak bláhové! Jsem zvyklá poslouchat, provedla jsem tedy poslední cvik své sestavy. Opřela jsem se o své dvě ruce, nadzvedla zadek, co se dá, a věřte, že se moc nedal. S hlavou u kolen jsem poposkočila jako kozel. Tímto avantgardním prvkem jsem ukončila tolik připravovanou gymnastickou sestavu. Dlouho jsem nechápala, čím jsem je na katedře tělocviku tak zaujala, že jsem dostala tři a půl bodu. Myslím, že nikomu jinému body nepůlili. Postoupila jsem tedy i z tolik obávaného tělocviku. Po cestě domů jsme s Lenkou pojedly několik prášků proti bolesti hlavy, zad, žaludku a kloubů. Stále jsem děvčata ujišťovala, že se na tuto vysokou školu nedostaneme. Měly mě rády a věřily mi.

2. KAPITOLA

Cestování za vzděláním

Noční můra se stala skutečností. Opravdu jsme překonaly nástrahy talentových zkoušek a postoupily dál přes písemné zkoušky z matematiky a českého jazyka. Za několik dnů mi telefonovala Lenka, která hleděla do počítače na stejný výsledek jako já, a s obavami v hlase mi sdělovala, že jsme byly všechny čtyři přijaty na vysokou školu. S tím jsem nepočítala. Ani v bláhových a nejdivočejších snech jsem nedokázala pomyslet na to, co všechno bude studium obnášet. Moje představy o studiu byly jasné – káfičko, klábosení, nakupování a občas nějaká ta školní povinnost. Možná jsem si až moc oblíbila seriál *Sex ve městě*. Asociace budou zřejmě čistě náhodné – počet hlavních hrdinek, probírání osobních problémů, láska ke *Cross Cafe*, velmi pozitivní vztah k nakupování a pobyt ve velkoměstě. Jenže Newyorčanky měly před námi náskok v tom, že svá studentská léta prožily opravdu ve věku studentkám odpovídajícím a v seriálovém životě se tedy mohly věnovat jen krásám svého zralého věku. Ale co, lépe pozdě nežli později. Okruhem zájmu amerických krásek bylo řešení problémů s láskou a sexem. Pochopte, že po dvaceti letech

manželství jsme my, české ženy vláčející nákupní tašky ze supermarketů, abychom nasytily rodiny, tyto problémy neřešily. My jsme nenakupovaly boty, hadříky a nepopíjely Manhattan koktejl, ale sháněly sešity, učebnice, rýsovací potřeby a jediné problémy týkající se chlapů, které jsme řešily při kávě, byly ty, jak jim uvařit co nejrychleji a jít se učit. Ani fyzická či umělecká podobnost s Carrie Bradshawovou tu nebyla. Nepíšu sloupky o sexu, protože jak znám svého manžela, řekl by: „Jak můžeš psát o něčem, co vůbec neznáš?“

Byla jsem opravdu moc ráda, že mám tři přítelkyně, protože já a můj orientační smysl bychom některé katedry pedagogické fakulty nenašly. Jak správně pravila Jarka, když jsme se spolu ztratily v jedné budově a nemohly jsme najít správnou učebnu: „Studovat jen my dvě, tak školu nedoděláme ani do důchodu, protože zkrátka nenajdeme správný kabinet či posluchárnu.“ Studium v tomto ohledu bylo ještě obtížnější, protože se odehrávalo v několika budovách rozmístěných a poschovávaných na území města Plzně. Já, která se ztratím v katastrálním území Drážkov (obec čítá 60 popisných čísel), jsem se měla orientovat ve velkoměstě a přesunovat se nejen osobním automobilem, ale i tramvají. Velkým oříškem byl pro nás nákup jízdenek na městskou dopravu. Neúprosný automat na zastávce Klatovská odmítl několikrát, i přes naše domlouvání, jednou i fyzické napadení, tramvajenky vydat. Nedokážete si představit, jaký adrenalin, v mém případě hrůzu, prožíváte, když je vám čtyřicet a jedete dvě zastávky tramvají na černo.

Vesele vypadaly i naše cesty autem do Plzně a zpět. Především Jarka nás bavila historkami o své rodině. Na začátku studia jsem vlastnila červený sportovní vůz značky Opel Astra GTC. Automobil byl třídveřový a vzadu měl jen malá okénka. Nastával boj o místo vpředu, já jsem vždy zvítězila, protože pokud jste řidič, jiná možnost nepřichází v úvahu. O místo vedle mne se děvčata většinou střídala. Jsou slabé nатуry a vzadu se jim dělalo špatně.

Při jedné takové cestě domů se Jarušce udělalo zle od žaludku a trvala na svém, že chce okamžitě zastavit. Na zadním sedadle automobilu jí bylo opravdu velmi, ale velmi nevolno. Jak zastavit uprostřed provozu v dopravní špičce? Po několika stech metrech Jaruš už napjatou situaci nevydržela a jala se vyměňovat místo za jízdy i přes odpor Lenky, která už vpředu seděla. Stále jsem se snažila auto řídit, ale přes přelézající kolegyni mi toto šlo velmi špatně, nakonec nás zachránila benzínová pumpa, ke které jsme dorazily v úplně jiném zasedacím pořádku. Při tomto manévru se mi ledabyle spustila německy hovořící navigace a ta mrška nešla vypnout. Helga nás pobízela striktními německými příkazy jet směrem na Rozvadov. Samozřejmě že jsem se snažila mluvící skříňku vypnout. Marně. Spustila jsem stěrače, světla, otevřela nádrž na benzín, okna, vyzkoušela jsem všechny dostupné páčky a knoflíky. Zbytečně. Němci jsou precizní. S bolestmi hlavy a s Helgou jsme nakonec dorazily domů.